

D

oğu Akdeniz’de Güvenlik ve Kıbrıs Adasının Stratejik Pozisyonu

Ulvi Keser*

Atılım Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü

Özet

Türkiye ve KKTC’nin mavi vatanı olan Doğu Akdeniz’in stratejik önemi, özellikle soğuk savaşın ertesinde uluslararası alanda ve bölgede meydana gelen hızlı politik-ekonomik gelişme ve değişimler nedeniyle daha da artmaktadır. Aynı şekilde stratejik konumuna bağlı olarak Türkiye’nin güvenlik bağlamında en hassas dengelerinden birisini oluşturan Kıbrıs adası başta İngiltere ve ABD olmak üzere Yunanistan, Güney Kıbrıs Rum Kesimi ve Avrupa Birliği ülkeleri açısından da stratejik ve askeri önemini korumaktadır. Bugün gelinen noktada özellikle Doğu Akdeniz merkezli olarak yaşanan doğal gaz krizi, Arap Baharı ve Libya Operasyonu gibi hassas konular bölgeyi bir kere daha uluslararası kamuoyunun gündemine taşımış ve özellikle Doğu Akdeniz coğrafyasında Kıbrıs adasının stratejik önemini ön plana çıkartmıştır. Bütün bunların yanında bugün İngiltere, ABD, AB ülkeleri ve Birleşmiş Milletlere bağlı askeri güçler Kıbrıs’ta farklı nedenlerle de olsa görev başındadır. İskenderun Körfezi’ne doğru uzanan bir uçak gemisine benzetilen coğrafi özellikleriyle ada her dönem stratejik önem ve özelliğini korur. Bu çalışmada Doğu Akdeniz genelinde Kıbrıs eksenli olarak bölgenin stratejik önemi ve son dönem güvenlik durumu irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler

Kıbrıs, ABD, Güvenlik, Türkiye

* ulvi.keser@atilim.edu.tr

Giriş

Kıbrıs adası tarihin her devresinde tek bir kıtasal veya küresel gücün egemenliği altında kalmamış bir stratejik pozisyonudur. Ortadoğu coğrafyasından Avrasya'ya uzanan çok geniş katmanlı ve çok uluslu bir satranç oyununun tam orta yerindeki Doğu Akdeniz ve Kıbrıs adası Kıbrıslı Türklerin Rumlarla veya Türkiye'nin Yunanistan'la çözeceği bir sorun olmanın çok ötesindedir. Akdeniz ise dünya üzerinde "Batı demokrasilerinin, komünist rejimlerin, bağlantısızların, zengin petrol ve doğalgaz kaynaklarının, fakir ve gelişmekte olan ülkelerin yan yana yaşamakta" (Viglietta 1989, 11) oldukları stratejik bir çatışma bölgesidir. Bu bölge sadece bazı NATO ülkelerine kıyı veren deniz olmanın ötesinde uluslararası menfaat gruplarının, kıtasal ve küresel güçlerin ekonomik, siyasi ve stratejik menfaatlerinin çarpıştığı bir bölge olarak da önemlidir (Blank 1999, 115). Kıbrıs adası Avrasya ve özellikle de Ortadoğu ve Doğu Akdeniz açısından son derece stratejik bir konumdadır. "Batı Asya'nın anahtarı" (Atan 1986, 57) olarak ifade edilen Kıbrıs'ta hâkim olan, bu bölgedeki enerji kanalları, ticari yollar ve askeri strateji açısından büyük bir üstünlük sağlamaktadır. Özellikle bugün gelinen noktada Kıbrıs adasının Akdeniz'de bu kadar hassas bir bölgede ve coğrafyanın ne denli stratejik bir unsur olduğunu gösteren (İlhan 1993, 54) bir coğrafyada yer alması önemini bir kat daha arttırmaktadır. Bugünün dünyasında küresel jeopolitik güç merkezi olarak görülen ABD, kıtasal jeopolitik güç merkezi olarak görülen Çin, İngiltere ve Fransa yanında bölgesel jeopolitik güç olarak Türkiye de Ortadoğu'dan Balkanlara ve Orta Asya'ya açılan kapı üzerindedir (Harp Akademileri Komutanlığı 1994, 48). Tarih boyunca her türlü saldırıya maruz kalan ancak hiçbir zaman huzur bulamayan (Alasya 1999, 67). Bu coğrafyada hâkim güç olmak isteyen bir ülkenin Akdeniz'de sabit bir üs konumundaki Kıbrıs'ı göz ardı etmesi beklenemez ve bugün bu durumu en iyi değerlendiren ülke pozisyonunda ise İngiltere, Fransa ve ABD vardır. Bütün bunlara koşut olarak AB, Güney Kıbrıs'ı tam üyeliğe alarak bu bölgelerdeki zayıf konumunu güçlendirmeye çalışmaktadır. Bu kararın ne kadar yanlış olduğu ise zamanla çok net bir şekilde görülecektir¹.

Bölgenin Askeri Önemi ve Kıbrıs

Şüphesiz Doğu Akdeniz ve Kıbrıs adasının askeri önemini ekonomik ve siyasi unsurlarla birlikte değerlendirmek gerekmektedir. Güven ve istikrardan uzak, Arap-İsrail çatışmasına ev sahipliği yapan, özellikle Kuzey Afrika üzerinden AB ülkelerine kontrol edilemeyen birkaç göçmen akınına sebep olan, uyuşturucu kaçakçılığı ve insan ticareti, kitle imha silahları ve özellikle terörist faaliyetler için kullanılan bölge (Boening 2007, 3) stratejik pozisyonuyla AB, ABD yanında Çin ve Rusya'nın da egemen olmak istediği bir coğrafyadır. Birinci ve İkinci Dünya Savaşı dönemlerinde stratejik önemini ortaya koymuş olan Akdeniz'in savaş veya barış döneminde önemiyle ilgili olarak öncelikle kıyı şeridinin uzunluğu, kıyıların donanma unsurlarının gizlenmesine yönelik sağladığı avantajlar yanında körfez ve limanlar gibi askeri özelliklerini, Kıbrıs adasının Doğu Akdeniz'de

¹ Örneğin Rumların KKTC ve Türkiye'yle yaşadığı pek çok sorun yanında off-shore bankacılığı faaliyetlerinin AB üyesi olmasının ardından sona ermesiyle Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ekonomik olarak zayıf düşer ve bugün Avrupa Birliği içerisinde Yunanistan'ın ardından zincirin en zayıf halkasını teşkil eder. Ekonomik ve siyasi bütünlüğünü sağlayamayan AB ise bir yandan da Rumlar ve Yunanların sebep oldukları bu sorunlarla yüzleşmek zorunda kalmaktadır.

Ortadoğu ve Afrika'ya yönelik askeri operasyonlarda bir ileri karakol ve atlama tahtası olarak kullanılabilmesini, bölgenin Süveyş Kanalı ve Kıbrıs gibi hayati öneme haiz nefes borularına (choke points) sahip olduğunu belirtmek gerekir (Englehardt 1990, 11). Dünya enerji ulaşımının ara istasyon, toplama ve dağıtım bölgesi olması, Ortadoğu coğrafyasına kıyıdaş pozisyonu, ticari ve askeri menfaatlerin bulunduğu nokta olarak Akdeniz stratejik önemini korumaktadır. Ayrıca deniz dibi derinliğinin denizaltı gibi unsurların kolayca ve görünmeden hareket etmesine kolaylık sağlaması, buraya kıyı veren başta NATO üyesi ülkelerin sağlayacağı askeri lojistik ve destekle uzun güzergâhlar üzerinde ve ani müdahale tarzı harekâtlarda bölgenin rahatlıkla kullanılabilmesi, kara savaşlarına sağlayacağı altyapı ve lojistik destek, NATO operasyonlarında merkezler arasında kolay, hızlı ve tehlikesiz ulaşımı sağlaması gibi unsurlar da sayılmalıdır. Bununla birlikte Akdeniz'in karadan uzak olmaması, Kuzey Afrika, Ortadoğu, Adalar Denizi ve Adriyatik Denizi gibi coğrafyaları kapsayan çeşitli sıcak bölgelerle çevrili olması, bu bölgelerde hala devam eden güven ve istikrar ortamından uzak siyasi yapılanma, kitle imha silahları ve silahlanma konusunda bu bölgede ortaya çıkan çılgınlık seviyesindeki talepler, bu kadar yoğun bir ekonomik ve askeri trafiğin yaşandığı bölgede ortaya çıkabilecek muhtemel felaketler de unutulmamalıdır². Burada kontrolü elinde tutan gücün menfaat alanında büyük bir serbesti kazanacağı, Amerikan 6. Filo gibi unsurlar vasıtasıyla güç gösterisi ve caydırıcılık görevi üstleneceği, muhtemel gediklerin kapatılması ve zaafiyetlerin giderilmesi yönünde avantaj sağlayacağı, ABD ve Fransa gibi ülkeler için İsrail'in Akdeniz güvenliğini sağlayacağı, Suriye, Libya gibi bazı Arap ülkelerinde askeri mevcudiyeti bilinen Ruslara karşı bir kuşatma ve çevreleme harekâtı yapılmasına zemin hazırlayacağı bilindiğinden başta ABD, Fransa ve İngiltere olmak üzere Batı savaş stratejilerini bunun üzerine inşa etmektedirler (Englehardt, 1990, 13). Akdeniz bir tarafı doğal bir geçiş noktası ve boğaz olan Cebelitarık Boğazı, diğer tarafında ise insan eliyle yapılmış ve Akdeniz'i Kızıldeniz ve Hint Okyanusu'na bağlayan Süveyş Kanalı vasıtasıyla dünya denizlerini çevreleyen ve deniz taşımacılığında özellikle Afrika'nın by-pass edilmesini ve maliyetlerin düşürülerek güvenlik ve süre kazandıran bir coğrafyadır. Esasında Akdeniz bir engel, bir bariyer değil, tam tersine tarih boyunca birleştirici bir unsur ve köprü olmuştur. Ortadoğu petrolünü Avrupa'yla buluşturan, Hint Okyanusu'ndaki taşımacılığı dünyanın farklı noktalarıyla bir araya getiren, Karadeniz'deki çeşitli limanlarından yüklenen ekonomik değerleri dünyanın farklı noktalarına yönlendiren, NATO'yu Ortadoğu ve Uzakdoğu'ya yaklaştıran hep bu bölge olmuştur (Englehardt 1990, 1-29). Bu stratejik pozisyon aynı zamanda tarih boyunca ekonomik, siyasi ve askeri çatışmaların nedeni de olmuştur ve Akdeniz üzerindeki stratejik kontrol gücünü elde etmek için verilen mücadeleler insanlık tarihi boyunca hep devam etmiştir. Akdeniz'in askeri güvenlik, jeostrateji ve ekonomik menfaatler bağlantısında kullanılması sadece kıyı veren devletlere değil örneğin Napoli'de demirlemiş olan Amerikan 6. Filosu, ayrıca nükleer uçak gemisi USS Bush, NATO'nun

² Buraya konuyla ilgili olarak 11 Temmuz 2011 tarihinde Güney Kıbrıs topraklarında bulunan Zigi (Terazi) köyünde bulunan Evangelos Filorakis askeri üssünde Lübnan'a ait el konulmuş cephaneliğin havaya uçması sonucu 12 kişinin hayatını kaybetmesi bu konuda en çarpıcı örnekler arasındadır. Akşam, 11 Temmuz 2011. Ayrıca bkz. Kalley (2001: 53).

İngiltere ve ABD'nin Kıbrıs Yaklaşımları

STANAVFORMED³ gibi deniz gücü, Rusya'nın Somalili deniz korsanlarıyla mücadele etmek için Suriye'nin Tartus limanına⁴ demirleyen 3 savaş gemisi (Vatan 22 Kasım 2011), Mısır'dan aldığı özel izinle Suriye açıklarına gelen 2 İran savaş gemisi (Habertürk 17 Şubat 2012) ve Rusya'nın tek uçak gemisi Amiral Kuznetsov öncülüğündeki Kuzey Filosu da bu coğrafyada gövde gösterisi yapmaktadır⁵. NATO'nun son olarak klasik savunma anlayışı içinde olmamakla birlikte dünya barışı için de bir tehdit olarak algıladığı İsrail-Filistin sorununu ajandasına eklemesi ve Brüksel merkezli olarak bu konuda toplantılar yapılması “güven ve istikrar arzulayan” NATO'nun özellikle Doğu Akdeniz'de daha sık görüleceğinin de işaretidir (Masadeh 2008 40).

Her ne kadar Akdeniz Birliği gibi bir proje hayata geçirilmeye çalışılsa da AB; Doğu Avrupa yanında Kuzey Afrika ve tüm Akdeniz'i de kendi nüfuz sahası içinde görmektedir. Böylece, AB, Kıbrıs'a hâkim olmakla kendisi için son derece hayati önemde olan Ortadoğu, Orta Asya ve Kafkasya petrollerini, bölge pazarlarını ve deniz ticaret yollarıyla bölgedeki önemli limanları kontrolü altına alabilecektir (Atun 1996, 105). Bir yanda adanın jeopolitik ve jeostratejik önemi, bir yanda bölgede söz sahibi olmak isteyen AB, İngiltere, adada tarihi ve etnik sebeplerle hak iddia eden Yunanistan ve adayı bir sıçrama tahtası ve güvenli bir ileri karakol olarak kullanma niyetindeki Fransa bir araya gelince Güney Kıbrıs'ın üyelik başvurusu öne alınır ve üyelik görüşmeleri hızla ve olumlu bir şekilde ödüllendirilerek sonuçlandırılır (Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu 2008, 8). Böylece, AB'nin sorunlu bir ülke konumundaki Kıbrıs adasını⁶ tek yanlı olarak ve Londra ve Zürih anlaşmalarına aykırı bir şekilde kendi içine alıp kabul etmesi, bunun AB'nin ortak dış politikası ve güvenlik politikası açısından ciddi sorunlar yaratacağı göz önüne alındığında Fransa, Almanya, Hollanda, İtalya gibi ülkeler AB için “ciddi bir baş ağrısı olarak görülen” (Sözen 1998, 3) Rumların AB'ye tek taraflı müracaatlarına sıcak

³ Standing Naval Force Mediterranean/Akdeniz Donanma Gücü

⁴ Tartus'da Ruslar tarafından inşa edilmiş bir deniz üssü ve askeri güç bulunmaktadır.

⁵ Burada ayrıca bölgede devamlı kalmakta kararlı olan NATO ve Amerikan deniz gücü dışında La Maddalena limanında bulunan Amerikan denizaltı üssü, Almanya'nın büyük destek verdiği NATO Standing Maritime Group 2 deniz gücü ve Lübnan-İsrail çatışmasının ardından 2006 sonrasında liderliğini üstlendiği Maritime UNIFIL2 deniz harekâtından da bahsedilmesi gerekir. (Ronzitti 2010, 8).

⁶ Esasında Kıbrıs Rum kesiminin tek taraflı müracaatını kabul ederek Garantörlük Anlaşması'nı hiçe sayan AB gibi bazı ülkelerin de davranışları bu konuda kararsızlıklar içinde olduklarını göstermektedir. Avrupa Konseyi Parlamenterler Asamblesi'nin o dönemki başkanı Avusturyalı Carl Czernets 10 Haziran 1977 tarihli konuşmasında “Kıbrıs'taki iki toplumu bir arada temsil etmeyen bir delegasyonun Avrupa Konseyi ilkelerine aykırı olduğu açıktır. Kaldı ki halen Kıbrıs'ta nüfusun tamamını temsil eden bir parlamento da mevcut değildir.” derken dönemin İngiltere Dışişleri Bakanı Malcolm Rifkind, 1996 yılında yaptığı bir açıklamada “Birleşik bir Kıbrıs Cumhuriyeti olmadığı takdirde AB'ne girmesinin söz konusu olamayacağını” belirtir. Ayrıntılı bilgi için bakınız; Feyizoğlu (1986, 57). Ayrıca bkz. Cyprus Mail, 29 Kasım 1996, Lefkoşa.

bakmamakla beraber Rumları AB üyesi yapmakta bir beis görmezler.⁷ Türkiye'nin 1960 Londra ve Zürih antlaşmalarına bağlı olarak meşru garantörlük haklarını gasp eden, bütün adayı temsil hakkı olduğunu iddia eden, Türkiye ve KKTC'nin deniz egemenlik haklarını ortadan kaldırmaya çalışan Rumların Türkiye'yle AB arasında olumsuzluk yaratmak, doğalgaz ve petrol üretimi sınırlı olan AB'yi soruna taraf yapmak ve Türkiye'yi üçüncü ülkelerle –en son Doğu Akdeniz'de hidrokarbon ve petrol krizinde olduğu üzere–sürtüşmelere itmek isteyen bu yaklaşımı⁸ suları böylece ıyice ısıtır.⁹

⁷ 16 Nisan 2003 tarihinde Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin AB üyesi yapılması öncesinde Kofi Annan tarafından özellikle Kıbrıs Türk tarafının taleplerini karşılayacak ve her iki tarafça kabul edilebilecek bir dizi yeni öneri daha yapılmıştır. Daha sonraki süreçte BM Genel Sekreteri Kofi Annan'ın ABD Başkanı George W. Bush ile görüşmesinin ardından görüşmelerin 31 Mart 2004 tarihine kadar tamamlanması ve 21 Nisan 2004 tarihinde de planın adanın her iki yanında halkoylamasına götürülmesi planlanır. "Report of the Secretary-General on his mission of good offices in Cyprus 1 April 2003. Ayrıca bkz. KKTC Kurucu Cumhurbaşkanı merhum Rauf R. Denktaş'ın 23 Nisan 2002 tarihinde Strasbourg'da Avrupa Birliği toplantısında yaptığı konuşma

⁸ Bu arada ABD, İsrail ve Yunanistan Doğu Akdeniz'de 26 Mart'a başlayan ve 5 Nisan 2012 günü biten Nobel Dina (Tevrat'a göre Hz.Yakup'un ilk karısı Lea'dan olan kızı) isimli müşterek bir deniz ve hava tatbikatı icra etmişlerdir. Esasında bu tatbikat Nisan 2011 tarihinde Yunanistan'ın Castellorizo/Megisti adaları bölgesinde başlatılan serinin devamı niteliğindedir. Tatbikat öncesinde basına ayrıntılı bilgi verilmemesine rağmen Yunanistan eliyle basın-yayın organlarına sızdırılan bilgiye göre tatbikat Meis, Rodos, Girit, Kıbrıs adalarını, Türkiye, Suriye, Lübnan Münhasır Ekonomik Bölgelerini (MEB) ve İsrail'in karasularıyla Süveyş Kanalı girişi yaklaşma sularını içeren çok geniş bir alanda icra edilmiştir. Tatbikata ABD'nin 6. Filosu, Yunanistan ve İsrail Deniz Kuvvetleri'nden süstü gemileri (*Firkateyn, Korvet, Hücumbot, Lojistik Destek Gemisi*), denizaltılar, helikopterler ve Hava Kuvvetleri'nden ağırlıklı olarak hava savunma rolünde olmak üzere darbe uçakları katılmışlardır. Tatbikatın bir bölümüne Süveyş Kanalı yoluyla Basra Körfezi'ne intikal aşamasında bulunan İngiliz Deniz Kuvvetleri unsurları da iştirak etmiştir. Tatbikat Doğu Akdeniz'de bulunan petrol ve doğal gaz platformlarına saldıracak "Türk askeri hava gücüne çok benzeyen (against "virtual enemy forces" that bear great resemblance to the Turkish aeronautical forces)" muhtemel düşmanın önlenmesi ve cezalandırılması senaryosuna dayandırılmıştır. Doğu Akdeniz'de Yunanistan'ın çıkar birlikteliği ve Enosis hayali içinde olduğu GKRY'nin ve İsrail'in doğal gaz platformları mevcuttur. Yapılan en son araştırmalar göstermiştir ki bölge doğal gaz ve petrol kaynakları açısından çok zengindir. İsrail kendi MEB'i içinde bulunan Yam Tethys, Levathan, Tamar ve Dalit sahalarında derinde bulunan doğal gazın çıkarılması için uluslararası ortak aramaktadır. Bundan da anlaşılacağı gibi bölge çok yakın zamanda platformlarla dolu olacaktır. Bu platformlardan GKRY'ne ait olanlara doğaldır ki Türkiye tehdit olarak algılanmaktadır. Çünkü Kıbrıs'a ait zenginliklerin tek başına Rumlar tarafından kullanılmasının kabul edilemeyeceğini, gerekirse bu platformlara karşı güç kullanılacağı Başbakan Recep Tayyip Erdoğan tarafından dile getirilmiştir. İsrail'e ait platformlara ise İran ve Suriye tehdittir. Çünkü bu ülkeler kendilerine müdahale edilmesi durumunda İsrail'in her türlü çıkarlarına saldıracaklarını en yetkili ağızlardan söylemişlerdir. Tatbikatın kolayca görülen ikincil hedefi GKRY ve İsrail'e ait olan ve çok yakın zamanda sayısı artacak ve işletilmesinde ABD'nin de ekonomik çıkarları olan petrol ve doğal gaz platformlarının korunmasına yöneliktir. Tatbikatta platformların denizaltılardan torpido,

Öte yandan Kıbrıs'la ilgili herhangi bir tartışma başladığı anda ilk etapta ortaya atılan fikir adanın 1974 yılında ikiye ayrıldığı ve adada iki toplumun bulunduğu⁹ Oysa ada fiili olarak üçe bölünmüş durumdadır ve göz ardı edilen bölüm İngiltere'nin özel hükümler alanı olan üsleridir.¹⁰ Adada her dönem "böl ve yönet" stratejisi içerisinde emperyalist

su üstü gemilerinden ve denizaltılardan güdümlü mermi, darbe uçakları ve helikopterler tarafından hava taarruzları ve karadan yapılabilecek balistik füze saldırılarına karşı savunma eğitimleri icra edilmiştir. Tatbikatın ilk bakışta kolayca görülmeyen ve uzman bakış isteyen birincil hedefi ise muhtemel bir İran müdahalesinde İsrail'e karşı İran ve müttefikleri tarafından yapılacak olan füze saldırısında savunma tedbirlerini, koordinasyon hususlarını ve füze kalkanını denemektir. Bu tatbikata doğal olarak ABD denetiminde Kürecik'te bulunan füze kalkanına ait AN/TPY-2 radarı da iştirak etmiştir. Ayrıca bu tatbikat içinde Doğu Akdeniz'den İran'a yapılacak balistik füze taarruzlarının da kontrol ve koordinasyonu denenmiştir. Tatbikat ABD uçak gemisi USS Enterprise'den yönetilmiş, tatbikat sonunda bu gemi körfez ve yaklaşma sularındaki 3. uçak gemisi olmak üzere Arap Denizi'ne doğru ileri harekete geçmiştir. Tatbikatın ayrıca iki mesajı vardır. Birincisi İran'a "Eğer direnirsen müdahale kaçınılmazdır." Bu mesaj İran tarafından algılanmış ve tatbikatın düşmanca olduğu açıklanmıştır. İran ve Suriye'nin arkasında duran Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov ise çok sert bir açıklama yaparak "İran'a yapılacak önleyici saldırının uluslararası hukuku ve yasaları hiçe saymak anlamına geleceğini, ABD ve İsrail'in İran ve Suriye'yi tehdit etmeyi durdurmasını, Suriye'ye karşı dış müdahaleye karşı olduklarını ve savunacaklarını" söylemiştir. İsrail tarafından ikinci mesaj ise doğaldır ki Türkiye'ye dir ve daha önce aynı sularda yürütülen Reliant Mermaid isimli tatbikata gönderme yapılarak yerine Türkiye'yle devamlı çatışma içinde olan ve sorunlar yaşayan Yunanistan'ın alındığı ve hemen Türk karasularının neredeyse içinde Meis civarında tatbikat yapıldığı belirtilerek gözdağı verilmesidir. Yunan gazeteci Stella Tsolakidou ise Greep Reporter'da yayımlanan yazısında iflas etmiş Yunan ekonomisinin kukla hükümeti ABD, AB v İsrail'in sömürgeci jeostratejik ve askeri ihtiyaçlarını karşılamak için hizmete ve servise sürüklediğini, diğer taraftan Yunan ve Kıbrıs Rum halkının bütün bulup bitenlerden habersiz olduğunu ifade eder. Öte yandan daha önce sadece Orta Anadolu semalarında gerçekleşen ve Konya 3. Ana Jet Üs Komutanlığı bünyesindeki muharip unsurların yanı sıra İncirlik Hava Üssü'ndeki NATO unsurlarının katılımıyla gerçekleşen Anadolu Kartalı Tatbikatı 2-14 Nisan 2012 tarihinde bu yıl Orta Anadolu'nun yanı sıra tarihinde ilk kez Deniz Kuvvetleri Komutanlığı unsurlarının da katılımıyla Akdeniz'de de icra edilmeye başlanmıştır. Greek Reporter, 28 Mart 2012, The Times of Israel, 1 Nisan 2012, Sabah, 28 Mart 2012. Bosphorus Naval News, 29 Mart 2012, <http://www.ulusalkanal.com.tr/dunya/turkiyeden-intikam-icin-nobledina-adi-verildi-h2137.html>. http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Society_&_Culture/nobledina.html.

⁹ www.eud.org.tr/TR/Genel/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFFAAF6AA849816B2EF7E588974FB372C6B

¹⁰ Ada topraklarının 254 kilometrekarelik bir kısmı olan %2.7'lik bir kısmını işgal etmekte olan İngiliz üslerinde yaklaşık 10.000 asker bulunmaktadır. Bu İngiliz askeri gücüne ilaveten üslerde ayrıca 2.668 Kıbrıslı Türk ve Rum çalışan da bulunmaktadır. Bu tesislerin kuruluş tarihi ise 1948 yılında Lefkoşa'dan yayın yapmaya başlayan FBS radyosuna kadar uzanır.1948 yılında Filistin bölgesinden, 1954 yılında da Süveyş'ten çekilen İngiltere'nin elinde kalan tek askeri üs yapımında Kıbrıslı Türkler ve Rumların da görev yaptıkları bu tesislerdir. Öte yandan üslerde sadece bu askerler bulunmamaktadır. İngiltere'de Cheltenham

bir politika takip eden İngiltere, kendi çıkarları ve varlığını devam ettirebilmek amacıyla buradaki üslerine azami özen ve dikkati göstermekte ve son derece başarılı bir taktikle de kamuoyunun gözünden uzak tutmaktadır. Ortadoğu bölgesindeki neredeyse bütün İngiliz mevcudiyetinin yavaş yavaş ortadan kalkması ve İngilizlerin bir çekilme süreci yaşamalarına rağmen adadaki İngiliz üsleri varlıklarını korumaktadır¹¹. Stratejik açıdan Doğu Akdeniz'in düğüm noktasını teşkil eden Kıbrıs adası, Anadolu ve Suriye kıyılarına olan yakınlığı, Ege Denizi'nin giriş ve çıkışına etkisi ve Mısır ile Süveyş kanalı'na olan yakınlığıyla İngiltere için de önemli bir adadır. 'Bir düşmana ya da saldırı hedefine coğrafi olarak yakın olmanın avantajı' (Mahan 2003, 52) da göz önüne alınınca Doğu Akdeniz ve çevresi, Ortadoğu ve özellikle Libya Operasyonu sürecinde yaşandığı üzere Afrika'nın Akdeniz kıyıları ileri karakol Kıbrıs üzerinden rahatça kontrol edilebilmektedir. Güvensizlik ve istikrarsızlıkların kaynağı olan Ortadoğu ile Avrupa'nın kilidi konumunda olan Kıbrıs adası Akdeniz güvenliği anlamında da son derece önemlidir. Öte yandan her ne kadar adada söz sahibi olan Kıbrıslı Türkler ve Rumlar bu İngiliz üslerine tepki gösterebilirler de¹² İngiltere'nin bu toprakları bırakmaya niyeti yoktur. Dolayısıyla İngiltere'nin adanın güneyinde bulundurduğu Akrotiri ve Episkopi üsleri de tamamen özerk yapısını korumaktadır ve İngiltere bu üslerin AB sınırları içine alınmasına bugün itibarıyla da pek sıcak bakmamaktadır. Batı'nın uluslararası ilişkilerde güvenlik kadar önem verdiği ikinci noktanın ticari menfaatler olduğu düşünülecek olursa İngiltere'nin bu üsleri bırakmak

istihbarat merkeziyle bağlantılı olarak çalışan hassas dinleme, haberleşme ve gözetleme sistemleriyle donatılmış olan üslerde nükleer, biyolojik ve kimyasal silahlar bulunduğu da ileri sürülmektedir. Adadan Türk askeri varlığının zaman içerisinde çekilmesini talep eden Annan Planı'nda İngiliz üsleriyle ilgili bir yaptırım söz konusu değildir. Adadaki Türk ve Rum/Yunan askeri mevcudiyetinin tamamen konvansiyonel silahlara sahip olduğu, buna karşılık İngiliz üslerinde NBC silahlarının bulunduğu göz önüne alınacak olursa bu durum tam bir tezat olarak ortaya çıkar. Adanın silah tehdidinden tamamen arındırılması gibi bir gerekçenin ortaya atılması halinde öncelikle çok daha tehlikeli boyutta olan, şu anda bile adada kansere yakalanma riskini artırdığı ileri sürülen bu üslerdeki NBC silahlarının ortadan kaldırılması gerekmektedir. Bu bağlamda, gittikçe küçülmekte olan ve zaman içinde sömürgelerinin neredeyse tamamını kaybeden İngiltere'nin hangi bilinmeyen sebeple bu küçük adadaki iki üs konusunda ısrarcı ve tavizsiz olduğu sorgulanması gereken bir konudur (An 2000, 56).

¹¹ Bu üslerle ilgili olarak İngiltere Dışişleri Bakanlığı "üslerin jeopolitik öneme sahip ve Birleşik Krallığın uzun vadeli milli güvenlik çıkarları açısından yüksek öncelikli bir bölgede bulunduğu" açıklamasını yaparken İngiliz yetkililerin ve üs mensuplarının tahrikkar bulunan açıklamaları nedeniyle Ekoloğlar ve Çevreciler Hareketi milletvekili Yorgos Perdakis tarafından Güney Kıbrıs'ta meclis gündemine getirilen İngiliz üslerinin varlığına son verilmesiyle ilgili karar Rum meclisinin 22 Mart 2012 tarihli oturumunda tartışılır ve uygulanabilirliği ve meşruiyeti tartışılıyor olsa da oybirliğiyle bu üslerin kapatılması yönünde bir karar alınır. Havadis, Yeni Düzen, Star, Kıbrıslı, 23 Mart 2012. Ayrıca bkz. <http://www.cnnturk.com/2012/dunya/03/23/rum.meclisinden.ingiliz.usleri.karari/654425.0/index.html>

¹² Örneğin üsler bölgesindeki Beyarmudu Türk köyünün tarım arazisinin büyük bir kısmı üssün askeri sınırları içinde kaldığından tarım yapılamamakta ve ekonomik kayıplara neden olmaktadır.

niyetinde olmadığı da görülecektir. Ortadoğu'da Arap Baharı¹³ olarak adlandırılan direniş hareketinin son halkasında Libya'ya yönelik olarak ABD, Fransa ve İngiltere'nin başını çektiği NATO gücünün düzenlediği askeri operasyon sırasında söz konusu bu askeri üslerin gerek lojistik altyapı sağlama ve gerekse istihbarat ve ileri karakol olarak en üst düzeyde kullanıldığı da unutulmamalıdır.¹⁴ Uluslararası koalisyonun en önemli destekçisi İngiltere operasyon için ülke dışındaki en büyük deniz üssü olan Akrotiri üssünü kullanmıştır. Üsse çok sayıda savaş uçağının yanı sıra erken uyarı ve keşif uçakları da sevk edilmiştir. Ayrıca İngiltere Libya'ya yönelik harekâta katılan tüm hava ve deniz kuvvetlerinin komutasını da adadaki üslerinden yapmıştır. İngiltere'nin Kıbrıs'taki üslerini Libya operasyonu için kullanması Rum kesiminin tepkisine de yol açmıştır. Rum kamuoyu tarafından Libya lideri Kaddafi'nin Kıbrıs üslerinin kullanılmasına karşılık misilleme olarak Kıbrıs'a saldırı düzenlenmesinden endişe duyulduğu (Yeni Düzen 20 Mart 2011) belirtilmesine rağmen üsler İngiltere hükümetinin özerk toprak parçası kabul edildiği için Rum hükümetinin müdahale hakkı olamamıştır. Kıbrıs'taki askeri üsleri ve ABD işbirliğiyle (Etkin 2010, 6) Doğu Akdeniz ve Ortadoğu'daki çıkarlarının bekciliğini yapan İngiltere eski medeniyetine hayran olduğu Yunanların Kıbrıs'ta Rumlar kanalıyla egemen olmasını barış ve çözüm olarak görmektedir. Batı'nın Kıbrıs politikası da esasen çok büyük mali kaynaklara sahip Washington ve Londra merkezli Rum-Yunan lobileri tarafından desteklenmektedir; ancak unutulunan bir nokta Batı'nın bu politikasının Türkiye'yle ilişkilere zarar verdiği ve Batı dünyası için stratejik konumu ve sağladığı destek nedeniyle son derece önemli bir konumda olan Türkiye'nin de haklı olarak uluslararası her alanda karşısına Kıbrıs'ın bir sorun ve engel olarak çıkartılmasından duyduğu rahatsızlıktır (Stephen 2001, 145; Fırat 2002, 359; Anadolu Ajansı Basın Açıklaması, 28 Temmuz 2011).

Doğu Akdeniz'de kendi güvenliklerini sürdürebilmek, ekonomik menfaatlerini artırmak ve devam ettirmek düşüncesinde olan bölgesel ve küresel güçler yanında ABD'nin GKRY'ni Kıbrıs Cumhuriyeti olarak kabul etmesi, kendi ekonomik bölgesinde petrol aramak için ihale açmaya hakkı olan egemen bir devlet olarak kabul etmesi ve Amerikan şirketlerinin bu ihalelere girmek için izin almaya ihtiyaç olmadığını belirtmesi de Rum stratejisinin tamamen KKTC ve Türkiye'yi köşeye sıkıştırarak olduğunu delilidir ve

¹³ Tunus'ta 26 yaşında üniversite mezunu, işsiz bir tablacı genç polis tarafından hayatını kazandığı tablası gasp edilince haksızlığa ve ümitsizliğe dayanamayarak kendisini yakarak öldürmüştür. Tunuslu Mohammed Buozazi adlı bu genç Arap halk ayaklanmasının sembolü ve kıvılcımı olarak tarihe geçmiştir.

¹⁴ Şüphesiz NATO'nun Ortadoğu coğrafyası ve özellikle Kuzey Afrika'ya yönelik olarak geliştirdiği güvenlik stratejisinin çok farklı sebepleri bulunmaktadır. Özellikle terörizm, kitle imha silahlarının yaygınlaşması ve artış göstermesi, iç çatışmalar ve savaşlar nedeniyle istikrar ve güven ortamından uzak bir görüntü çizen devletlerin durumu, uluslararası ve kıtalararası organize suç örgütleri ve çetelerin faaliyetleri bunlar arasında sayılabilir. NATO'nun bütün bunların dışında ve Avrupa sınırları dışında halen Afganistan'da böyle bir hareket yürüttüğü, ayrıca deniz haydutluğuna (korsanlığına) karşı Akdeniz'de çok uluslu bir güç bulundurduğu ve etkin operasyonlar yaptığı ve halen ABD askerlerinin çekilmesinin ardından Irak'ta Irak ordusuna yönelik askeri eğitimler icra ettiği de unutulmamalıdır (NATO 2011, 2).

Amerika'nın bölgedeki yaklaşımı çok daha farklıdır. Üsler konusunda İngiltere ile imkân ve kolaylıklardan istifade etme ve özellikle Doğu Akdeniz'de meydana çıkacak bir askeri harekât ihtimali karşısında (Bryant, 1978, 3) NATO güçlerini de bu duruma dâhil etme söz konusu olsa da Amerika, adanın tek başına bir devletin eline verilmesinden yana görünmemektedir (Öztürk 2001, 169-17). ABD'nin artan enerji ihtiyaçlarının karşılanması, Hazar ve Ortadoğu bölgesindeki enerji kaynaklarını kontrolü¹⁵ ve bu merkezlere hâkimiyet, ABD'nin özellikle Doğu Akdeniz bölgesinde deniz gücünün mutlak belirleyici konumu, ABD'nin bölgedeki çıkarlarının korunması ve askeri mevcudiyetinin kesintisiz korunması gibi faktörler bir araya getirildiğinde ABD'nin bu bölgeye karşı gösterdiği hassasiyet kendiliğinden ortaya çıkar.¹⁶ Üç kıtayı birleştiren ana arterlerin tam ortasında yer alan Kıbrıs (Joseph 1985, 119) Türkiye'nin hemen güneyinde, Suriye'nin batısında, İsrail'in kuzeybatısında ve Mısır ile Süveyş Kanalı'nın kuzeyinde son derece stratejik bir pozisyondadır. Suriye, Lübnan, İsrail ve Mısır petrol boru hatlarının çıkış noktalarını da kontrol edebilen, Süveyş Kanalı'nın kuzeyinden girişi kontrol altında tutabilen ada Rusya'yı 'çevreleme politikası' (Xydis 1977, 28; Tarakçı 1997, 169; Uslu 2000, 150-151) içerisinde de kendine bir yer bulmuştur. Özellikle 1960 sonrasında Arap coğrafyasında ve Ortadoğu'da Suriye gibi bazı ülkelerde Sovyet etkisinin ciddi ölçülerde artış göstermesi, Doğu Akdeniz merkezli olarak Sovyet donanmasının daha hareketli bir seyir takip etmesi, Arap-İsrail çatışmasının büyümesi, Ortadoğu petrol kaynakları, bu petrolün taşınma süreciyle ilgili ortaya çıkan kaygılar, Süveyş Kanalı'na yüklenen yeni görevler ve ABD'nin özellikle 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında bölgede tek karar mekanizması haline gelme yönündeki nüfuz stratejileri bölgeye yönelik Amerikan ilgisini daha da yoğunlaştırmıştır (Coufoudakis 1977, 109). Esasında bu durum AB'nin de Akdeniz stratejisini değiştirmesine ve gözden geçirmesine neden olmuştur.¹⁷

Son dönemde yaklaşık 300 Rum ve Yunan asıllı Amerikan vatandaşıyla başlayan ve şu anda 1000'i aşkın olduğu belirtilen Amerikalının 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında Kıbrıs'ta

¹⁵ Halen Avrupa'nın doğalgaz ve petrol ihtiyacının %65'lik bir kısmı doğrudan Akdeniz üzerinden aktarılmaktadır ve bu coğrafyada güvenli ve istikrarlı bir durumun olması sadece ihracat ve taşımacılık bağlamında değil bölgedeki enerji üreticileri ve petrole doğal gazın transit olarak geçtiği ülkeler anlamında da stratejik öneme sahiptir (NATO 2011, 3).

¹⁶ Bu durum Mahan'ın deniz stratejisine son derece uygun bir durumdur. Mahan'a göre "gediş geliş halindeki gemiler geri dönebilecekleri güvenli limanlara sahip olmalıdır" ve olabildiği kadar uzakta yolculuk boyunca ülkesinin koruması ile takip edilmelidir." (Mahan 2003, 46).

¹⁷ Şüphesiz AB'nin Avrupa-Akdeniz Ortaklığı çerçevesinde güvenlik stratejisini yasadışı göç, terörizm, silahlanma, radikal akımlar, uyuşturucu trafiği gibi tehditler ve enerji güvenliği sorunu gibi sorunlar oluşturmaktadır ve AB bu sorunları ortadan kaldırmak veya en azından asgariye indirmek için siyasi denetim mekanizması olan Avrupa Akdeniz Ortaklığı'nı devreye sokmaktadır ve bu ortaklık çatışma önleyici, önleyici diplomasi, kriz yönetimi, barış yapıcı gibi kapsamlı ve işbirliğine dayalı bir güvenlik sistemi sunmaktadır. Öte yandan bir dönem Türkiye'yi de yakından ilgilendiren Büyük Ortadoğu Projesi (BOP) ile AB'nin bu güvenlik ortaklığı son derece farklıdır ve BOP'un bu güvenlik stratejisi karşısında engel olduğu bile ifade edilebilir.

Amerikan silahları kullanıldığı gerekçesiyle Türkiye aleyhine dava açmış olmaları ve hukukun zorlanması suretiyle ABD'nin Doğu Akdeniz'de hukuki taraf olma çabaları da söz konusudur.¹⁸ Adada Kıbrıslı Türklere uygulanan ambargo ve izolasyonların kaldırılması konusunda hiçbir adım atmayan, adadaki iki toplumun eşit haklara sahip olarak bir araya gelmeleri konusunda bir gayret sarf etmeyen Amerika'nın Kıbrıs'la ilgili geleceğe yönelik planları bu adadan daha fazla ve sıkıntısız istifade etmeye yöneliktir. Rumları her ne kadar Kıbrıs Cumhuriyeti olarak meşru hükümet olarak tanıyorsa da Amerikan hükümetinin Kıbrıslı Türklere olan ilgisi bölgesel bir sorunun çözülmesinden ziyade, adanın Amerikan çıkarlarına hizmet edecek bir deniz üssü olmasındandır. Doğu Akdeniz'de böyle bir askeri üs olası sorunların daha başlangıçta ortadan kaldırılabilmesi, ABD ve müttefiklerinin müdahale için ara istasyon olarak adayı kullanabilmesi, diğer müttefiklerin herhangi bir bölgeye tek başına müdahale edebilmesini önlemesi, sorunun çözümü için gerekli diplomatik adımların atılması yönünde yeterli zamanın kazandırılması, Amerikan donanmasına ait gemilerin Amerikan toprağı kabul edilmesi nedeniyle karada meydana gelebilecek herhangi bir kısıtlamaya tabii olmadan rahat hareket etme imkânı bulabilmesi ve ani müdahale zamanını, müdahaleyle ilgili savaş şartlarını kısaltması ve masrafları azaltması gibi imkânlar kazandıracaktır (Kalley 2001, 29).

Ortadoğu'ya hâkim konumdaki adanın küresel jeostrateji, bölgedeki çıkarları, kendi vatandaşlarının hayatı, özellikle Ortadoğu'daki Amerikan güvenlik stratejisi bakımından ön plana çıkan hususların takip edilmesi, Amerikan askeri mevcudiyetinin korunup devam ettirilmesi açısından özellikle ABD açısından ne kadar önemli olduğunun farkında olan İngiltere ise adadaki hemen hemen bütün haklarından vazgeçmiş olmakla beraber üslerin özerk konumunu koruyup kollamaya devam eder. ABD'ye bağlı olarak başka ülkeler de bu durumdan istifade etmenin veya kendilerini güvende hissetmenin yollarını aramaktadırlar. Örneğin İsrail'in "vaat edilmiş topraklara açılmak" ve Mezopotamya su kaynaklarını her zaman kontrol altında tutabilmek için kendisini güvende hissetmesi gerekmektedir.¹⁹ 2014 yılı itibarıyla Türkiye'nin Kıbrıs'a en yakın noktası olan Anamur ilçesinden yaklaşık 90 kilometrelik bir hattı Toroslar'dan aşarak ve uygulanan yeni teknoloji sayesinde kendi enerjisini de üreterek Akdeniz'e ve oradan da KKTC'ye gelmesi planlanan suyun belirlenen tarihten önce getirilmesi yönünde en yoğun çabayı harcayan ülke de İsrail'dir. İsrail'in Doğu Akdeniz'de donanmasını hareketli hale getirmesi, ayrıca Kıbrıs adasının her

¹⁸ Bu konuyla ilgili ilk dava Mihalis Tmazu, Nikolas Kacilaris ve Marula Tombazu isimli Rumlar tarafından ABD'nin Columbia Eyalet Mahkemesi'nde Türkiye ve KKTC aleyhine eski mallarına ulaşamamaları ve kullanamamalarının karşılığı olarak 400 milyar dolar, manevi tazminat olarak da toplam 1 trilyon dolarlık dava açılmasıyla başlar. ABD vatandaşı da olan Rumlar adına dava açan Athan Çimbisidis isimli Rum avukat, Türkiye'nin 1974'te insan hakları ihlallerinde bulunduğunu ve bunu Amerikan silahlarını kullanarak yaptığını savunur. Radikal, 17 Aralık 2009.

¹⁹ Bu bağlamda İsrail'in Türkiye ile ilgili de eko-stratejik bir sorunu ortaya çıkabilir. Buna göre özellikle su sıkıntısı içinde bulunan bazı Ortadoğu ülkeleriyle ve İsrail'le ortaklaşa yürütülen Barış Suyu Projesi de Doğu Akdeniz ve Kıbrıs adasında ortaya çıkabilecek muhtemel sorunlardan fazlasıyla etkilenecektir.

iki yanında ekonomik yatırımlarına hız vermesi de bu nedenledir. Böylece Doğu Akdeniz ve özellikle de Kıbrıs adası stratejik önemiyle bir kere daha ön plana çıkmaktadır. Ayrıca ABD ile birlikte hareket etmeyi tercih eden bazı Arap ülkelerinin güvenliği açısından da adanın önemi yadsınmaz. Bu bağlamda Kıbrıs'ı elinde bulunduracak gücün askeri kuvvet kullanarak kendi güvenliğini sağlamasının ötesinde Kafkasya, Balkanlar, Ortadoğu, Orta Asya ve Basra Körfezi gibi sıcak noktalara askeri açılımlar gerçekleştirebilmesi de her zaman muhtemeldir. 'Uzun ve tehlikeli yolculukların son derece tehlikeli olacağı' düşüncesinden hareketle böyle bir stratejik noktadan vazgeçilemez (Eslen 2005, 8). Bu açıdan ada Amerika için de son derece önemlidir.

Kıbrıs'ın AB süreciyle ilgili tartışmaların odak noktasına oturmasıyla beraber bu İngiliz üslerinin de farklı amaçlara hizmet etmek üzere kullanıldığı konusunda haberler ortaya atılır. Amerika'nın İspanya'daki Maron hava üssünü İngiltere ile anlaşmak suretiyle Akrotiri üssüne nakledeceği, bu konuda İsrail, Türkiye ve Yunanistan'a da bilgi verildiği ileri sürülür (Akşam 13 Aralık 2003). Kıbrıs adasının daha Birinci Dünya Savaşı sürecinde özellikle Fransa ve İngiltere açısından askeri bir üs olarak değerlendirildiği (Sonyel 1995, 168) ve casusluk ve propaganda merkezi olarak kullanıldığı göz önüne alınacak olursa adanın ve adadaki İngiliz üslerinin stratejik önemi de ortaya çıkar (Keser 2000, 11-89). 1974 Nisan döneminde Süveyş bölgesindeki mayınları temizlemek maksadıyla bölgeye gönderilen 1.500 civarındaki Amerikan deniz piyadesinden bir kısmı hala İngiliz üslerinde kalmaktadır.²⁰ İngiltere her ne kadar bu askeri üslerdeki asker sayısını azaltacağını belirtse de bu konuda atılmış somut bir adım bugün itibarıyla söz konusu değildir. Doğu Akdeniz'deki petrol ulaşım hatları ve deniz ticaret yolları üzerindeki muazzam konumu (Atay 2000, 291) nedeniyle kıtasal ve küresel stratejik önemi göz önüne alındığında Kıbrıs üzerindeki herhangi bir askeri üssün ne kadar önemli olduğu da böylece ortaya çıkar. Bu bağlamda ABD'nin İngiltere ile çok yakın dirsek teması içerisinde bulunması, ayrıca İngiltere'nin üsler konusunu AB dışında tutmaya çalışarak ABD taleplerine uygun hareket etmesi de kolayca anlaşılabilir. 1967 ve 1973 Ortadoğu savaşları döneminde Araplara karşı kullanılan İsrail uçaklarını yönlendirmede kullanılan üsler, ayrıca 20 Temmuz 1974 döneminde Rumların baskı ve şiddetinden kaçmaya çalışan Türklerin uzun bir süre zorunlu ikamet edecekleri bir yer olur (Keser 2002, 461-463). Bu üsler 1974 öncesinde Amerikan Merkezi Haber Alma Teşkilatı (CIA)'nın U-2 casus uçaklarının operasyonları için Akrotiri üssü²¹ bizzat Başpiskopos ve Kıbrıs Cumhurbaşkanı Makarios'un izniyle kullanılmış, Ortadoğu ve Demir Perde ülkelerine yönelik istihbarat dinlemeleri yapılmasına, bunun için de Kıbrıs'ta radyo istasyonları ve elektronik istihbarat

²⁰ Bu askeri güç halen adadaki Amerikan Büyükelçiliği'nin koruması ile ilgili bir görev üstlenmiş durumdadır. Birliğin kod numarası ve posta adresi ise US NAVY 17052 BR olarak belirlenmiştir (Ertughrul 1996, 41).

²¹ Bugün itibarıyla nükleer ve kimyasal silahların depolandığı Akrotiri ve Dikelya üslerinde, 1500'ü hava gücü ve 2300'ü kara gücü olmak üzere, toplam 10.000 İngiliz askeri ve sivil personel ile beraber bunların aileleri bulunmaktadır. Dikelya'daki gizli haberleşme merkezi, ayrıca İngiltere'deki Cheltenham istihbarat merkeziyle de ilişkilidir. Bunun için bkz bkz. An (2000, 112).

sistemleri kurmasına izin verilmiştir (Tamçelik 2010, 245). Bir başka deyişle “ABD, Kıbrıs’ta haberleşme tesislerine sahiptir ve bu tesisler arasında, radyo dinleme ve yayın yapma istasyonları ile Rusya’daki ICBM (kıtalar arası balistik füze) atışlarını denetlemede kullanılan radar tesisleri de sayılabilir. İşte bu yüzdendir ki Sovyetler Birliği, Kıbrıs’la ilgili politikasını ve stratejisini, ilkin İngilizlerin, sonra da ABD’nin Doğu Akdeniz ve Ortadoğu’daki etkinliğini zayıflatmak üzerine kurgulamıştır” (Tamçelik 2010, 245).

Öte yandan Irak’ta Amerika’nın sonlandırdığı askeri harekât ve Afganistan’daki ISAF operasyonu süresince bu üsler ara istasyon olarak kullanılır (Volkan 9 Eylül 2003 ve Milliyet 11 Kasım 2001). Amerika bu üsleri daha önce Körfez Harekâtı sırasında da bir ara istasyon olarak kullanmıştır. Öte yandan İngiltere ise bu üslerin AB sınırları içine alınmasına bugün itibarıyla da pek sıcak bakmamaktadır.²² Özellikle son Libya harekâtı sırasında Fransa’yla adeta köşe kapmaca oynayan ve Fransa’nın uçak gemisi Charles De Gaulle’ü²³ neredeyse GKRY karasularına sabitlemek zorunda bırakan İngiltere’nin bu stratejisini değiştirmesi de pek mümkün görünmemektedir. Batının uluslararası ilişkilerde güvenlik kadar önem verdiği ikinci noktanın ticari menfaatler olduğu düşünülecek olursa İngiltere bu üsleri bırakmak niyetinde olmadığı da görülecektir. Kıbrıs’taki askerî üsleri aracılığıyla Doğu Akdeniz ve Ortadoğu’daki çıkarlarının bekçiliğini yapan İngiltere eski medeniyetine hayran olduğu Yunanların Kıbrıs’ta Rumlar kanalıyla egemen olmasını barış ve çözüm olarak görmektedir (Sabit 2002, 2). Annan Planı’nın görüşmelere ve son olarak halkoylamasına sunulduğu dönemde varılacak anlaşmaya göre bu üslerin işgal ettiği toprakların bir kısmının geri verileceği belirtilmekle beraber anlaşma söz konusu olmadığı için üsler aynı pozisyonlarını korumaktadır. Esasında adada her şart altında varlığını koruyacak olan İngiltere bu üsleri hiçbir şekilde masaya getirmek ve pazarlık yapmak niyetinde değildir.

²² BM eski Genel Sekreteri Kofi Annan’ın “yolun sonu” olarak nitelendirip ve “10 Mart 2003 tarihinde Lahey’de referanduma evet demezseniz bu iş biter.” dediği 3. Annan Planı’na göre Karpaz bölgesi Türklere bırakılırken KKTC’nin narenciye, sebze, meyve ihtiyacının neredeyse tamamının karşılandığı Güzelyurt bölgesinin tamamı ve Mesarya Ovası’nın önemli bir bölümü Rumlara bırakılmaktadır. Ayrıca Rumlara göre Akrotiri ve Dikelya İngiliz üslerinin %45’lik bir kısmı da özerklikten arındırılacaktır. Ada toprağının 51.2’lik bir kısmı kadar olan 115 kilometrelik bu araziden Türk tarafına kalacak pay ise sadece %10 olacaktır. Ancak İngilizler de, Rumlar da bu planı ciddiye almaz. Öte yandan Rumların 2004 yılında AB ile imzaladığı Katılım Antlaşması çerçevesinde İngiliz üslerini garanti altına almak zorunda kaldıklarını, böylece imzalanan antlaşmalardan birisinin Katılım Antlaşması, diğerinin de Kıbrıs adasında İngiliz üslerinin ve İngiliz idaresinin egemen mevcudiyetini korumaya yönelik antlaşma olduğunu belirtmek gerekir. Bu da İngiltere’nin bu üsleri azami derece kullanmak düşüncesinde olduğunun açık bir göstergesidir (Tamçelik 2010, 227).

²³ Libya Harekâtı sırasında söz konusu Fransız uçak gemisi üzerinden Fransız savaş uçakları tarafından 1.350 sorti gerçekleştirilmiş ve harekâtın tamamlanmasının ardından Charles De Gaulle bakım ve lojistik destek sağlamak amacıyla 10 Ağustos 2011 tarihinde Fransa’nın Toulon limanına çekilmiştir.

Avrupa Birliği ve Kıbrıs

AB'ye göre Türkiye, Kıbrıs'ı haksız yere işgal etmiştir ve bu işgalden vazgeçmelidir. AB kendi çıkarları için Kıbrıs konusuna büyük önem vermektedir. Kıbrıs; Avrasya ve özellikle de Ortadoğu ve Doğu Akdeniz açısından son derece stratejik bir konumdadır. Kıbrıs'ta hâkim olan, bu bölgedeki enerji kanalları, ticari yollar ve askerî strateji açısından büyük bir üstünlük sağlamaktadır. Türkiye'nin ekonomik ve siyasi nedenlerle AB üyeliğini istemesine karşılık AB'nin bu konudaki yaklaşımı ise tamamen stratejik nedenlerdir.²⁴ AB, Güney Kıbrıs'ı Kıbrıs Cumhuriyeti olarak üyeliğe alarak bu bölgelerdeki zayıf konumunu güçlendirmeye çalışmaktadır (Tamçelik 2010, 249; Englehardt 1990, 219). Özellikle ABD'de yaşanan 11 Eylül 2001 terör saldırıları sonrasında AB için de en önemli sorunlardan birisi terörle mücadele olarak ortaya çıkmıştır. Madrid ve Londra gibi başkentler yanında Akdeniz'e kıyı veren neredeyse bütün Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerinde terör olaylarının artarak devam etmesi terörün sınırları ve tarifinden ziyade nasıl mücadele edileceği sorusunu ön plana çıkartmış ve Akdeniz'de güvenlik bir kere daha tartışılır olmuştur (Vasconcelos 2005, 12). Bu bağlamda AB, Doğu Avrupa yanında Kuzey Afrika ve tüm Akdeniz'i de kendi nüfuz sahası içinde görmektedir. Cebelitarık, Malta ve Kıbrıs bu açıdan Akdeniz'de çok önemli 3 noktadır. Bu anlamda Kıbrıs Rum tarafı, AB için güney sınırları içerisinde vazgeçilmez bir kale görevi yapacaktır. Böylece AB, Kıbrıs'a hâkim olmakla kendisi için son derece hayati önemde olan Ortadoğu, Orta Asya ve Kafkasya petrollerini, bölge pazarlarını ve deniz ticaret yollarıyla (Tarakçı 1997, s.166–167) bölgedeki önemli limanları kontrolü altına alabilecektir (Atun 1997, 105). Avrupa enerji hattının can damarı durumunda olan bu hassas nokta bu bağlamda da son derece önemlidir. Bir yanda adanın jeopolitik ve jeostratejik önemi, bir yanda bölgede söz sahibi olmak isteyen AB, adada stratejik üsleri bulunan İngiltere ve adada tarihi ve etnik sebeplerle hak iddia eden Yunanistan bir araya gelince Güney Kıbrıs AB üyesi yapılır.²⁵ Oysa

²⁴ Türkiye'nin tam üyeliği durumunda AB, Strateji belgesinde belirtilen küresel oyuncu olma hedefine yaklaşacaktır. Bu belgedeki tehditlere daha etkili karşı koyabilecektir. Ortadoğu, Güney Kafkasya ve Orta Asya ile ilişkileri daha da artacaktır. ABD, Rusya ve Çin'e karşı önemli bir avantaj yakalayacaktır. Bu bölgeye yapılabilecek bir müdahalede Türkiye'yi üs olarak kullanabilecektir. Enerji kaynaklarının güvenliğini sağlayabilecektir. Su kaynaklarının kullanımında söz sahibi olacaktır. Belki de en önemlisi askeri gücü Türkiye'nin de katılımıyla artacaktır (Dumanlı 2005, 18).

²⁵ Bütün bu art niyetli çalışmalara karşılık KKTC ve TC arasında en üst düzeyde imzalanan 20 Ocak 1997 tarihli deklarasyonla Türkiye'nin garantörlük haklarının kaldırılmayacağı ve sulandırılmayacağı, Kıbrıs Türk halkının uluslararası anlaşmalardan doğan egemenlik haklarından ve siyasi, hukuki eşitliğinden vazgeçilemeyeceği, Rumların sahte Kıbrıs Cumhuriyeti unvanıyla adanın tümüne sahip çıkmalarına müsaade edilmeyeceği, Türkiye ile Yunanistan arasında uluslar arası anlaşmalarla Kıbrıs ve Doğu Akdeniz'de tesis edilmiş hassas dengenin bozulamayacağı, KKTC ekonomisinin sorunlarının aşılması ve güçlü bir yapıya kavuşturulması için gerekli desteğin sağlanacağı ve belki de en önemlisi KKTC'ne yapılacak bir saldırının Türkiye'ye yapılmış sayılacağı vurgulanır. Dönemin KKTC Dışişleri ve Savunma Bakanı Taner Etkin'in 11 Mart 1997 tarihinde Lefkoşa'da düzenlenen "Yurtdışında Yaşayan Kıbrıslı Türkler IV. Kongresi'nde yaptığı konuşma. Bu deklarasyonun tam metni için Gazioğlu (1997, 133).

Fransa'nın Pozisyonu ve Kıbrıs Adası

AB ile müzakereleri yürüten Kıbrıs Rum Kesimi hükümetidir (Ülger ve Efeğil 2001, 3). Ayrıca yetkisi ve egemenliği KKTC sınırlarında bitmekte ve KKTC halkını temsil etmemektedir.²⁶ Sonuçta Kıbrıslı Türkler de “hukuka göre haklı oldukları halde, adaletin yerine getirilmemesi tecrübesini yaşamışlardır.”²⁷ Gerek AB gerekse ABD'nin başta kıta sahanlığı, karasuları, FIR (Flight Information of Region) hattı gibi konularda taraflara itidal tavsiye etmesi, her iki ülkenin Ege'nin uluslararası sularında tatbikat yapmaktan kaçınmaları olumlu noktalar gibi görünse de sorunlara kalıcı çözümler bulunması çok da kolay görünmemektedir. 20 Temmuz 1974 sonrasında Yunanistan'da iyice belirginleşen ve Yunan politikacılar tarafından iç siyaset malzemesi olarak kullanılan Türkiye tehdidi ve savaş paranoyası sonucunda yıllık savunma harcaması 5 milyar dolayında bulunan ülkede ulusal gelirin neredeyse %7'lik bir kısmı silahlanmaya ayrılmaktadır.

Bu noktada özellikle son dönemde ortaya çıkmaya çalışan ülke ise Fransa'dır ve her şeyden önce klasik olarak Fransa'nın da Türkiye ile tarihi bağlarını unutmamak gerekir. 1915 Ermeni Tehciri, hemen ardından Türkiye'yle Yunanistan arasında hukuki bir anlaşmaya varılarak yapılmış olsa da 1923 Türk-Yunan Mübadelesi ve son olarak da 1974 yılında Kıbrıs'ta yapılan Barış Harekâtı sonrasında Hıristiyan Avrupa ülkelerinde Türkiye ile ilgili olarak gelişen tepkiler ülke için yeni düşmanlar kazandırmaktan başka bir işe yaramamıştır.²⁸ İngiltere gibi geleneksel Türk aleyhtarı strateji üzerine bir politika takip eden ve “Menfaat Esastır.” diyen Fransa da bu menfaat ilişkisini ağırlıklı olarak Ermeni

²⁶ KKTC Dışişleri Bakanlığı ve Savunma Bakanlığı'nın Avrupa Parlamentosu'nun 9 Ekim 2002 tarihli aday ülkelerle ilgili açıklamasına karşılık aynı gün yayımladığı bildiri.

²⁷ Öte yandan özellikle İngiltere ve ABD'nin Rumları adanın meşru hükümeti olarak görmeye davet eder politikası sonucunda Kıbrıs sorununun farklı platformlara çekilmesiyle beraber Yunanistan'la Türkiye arasındaki sorunlar zaman içerisinde hem sayıca artış göstermiş, hem de içinden çıkılmaz bir hale gelmiştir. Zaman zaman her iki tarafta siyasi problemlerin çözümü konusunda ekonomi, kültürel faaliyetler ve turizm gibi farklı alanlarda bir takım girişimler yapılsa da “Avrupa'nın haylaz çocuğu” Yunanistan'ın Türkiye'ye karşı resmi politikasında gerçekçi bir değişim ve yumuşama olduğunu ifade etmek güçtür. Öte yandan bugüne kadar Türkiye ile girdiği bütün çatışma alanlarında Batılı devletlerden destek gören Yunanistan, bir NATO ülkesi olarak Türkiye ile askerî bir çatışmanın içine girmekten doğaldır ki kaçınmaktadır. Kıbrıs konusunda böyle bir zorlanmanın içine girmiş Türkiye'nin de aynı şekilde bir çatışma ortamına girmekte fazla hevesli davranmayacağı açıktır; ancak ortaya çıkan bu durum Yunanistan'ın her uyuşmazlık alanında kendi lehine bir şeyler koparmasıyla sonuçlanmaktadır. Türkiye'nin hukuki haklarına zaman içerisinde tecavüz eden ve böylece Büyük Yunanistan yolunda ilerleyen ve zaman zaman Türkiye'yi bu genişleme ve yayılma karşısında engel olamayacak kadar zayıf ve güçsüz gördüğünü hissettiren Yunanistan'a karşı bu durum öncelikle siyasî planda ele alınmalıdır (Safty 2001, 203).

²⁸ Burada kastedilen husus Osmanlı İmparatorluğu ile başlayan ve Türkiye Cumhuriyeti devleti ile devam eden süreçte 1915 Ermeni tehciri, ardından Büyük Mübadele, İkinci Dünya Savaşı döneminde Varlık Vergisi nedeniyle Yahudilerin ülke dışına çıkmak zorunda kalmaları, ardından 6/7 Eylül 1955 olayları ve son olarak da 21 Aralık 1963 tarihinde Kıbrıs'ta başlayan Rum saldırılarının ardından 1964 yılında Türkiye'de yaşayan Yunanların sınır dışı edilmeleriyle ilgili olarak bu durumun Türkiye aleyhinde din eksenli bir suçlamaya

lobileri ve Ermeni diasporasının muazzam baskıları altında yapmaktadır. Daha yakın bir döneme gelinirse 1974 yılında Türkiye'nin Londra ve Zürih Antlaşmaları kapsamında garantör devlet olarak başlattığı Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında Türkiye'ye yönelik en sert politikaların Fransa'dan geldiği ve bu dönemde Fransız ürünlerine karşı Türkiye'de boykot çağrıları yapıldığı hatıra gelecektir. Bugün gelinen noktada ise özellikle Fransa Cumhurbaşkanı Nicholas Sarkozy'nin yaklaşan cumhurbaşkanlığı seçimi arifesinde bilinçli bir stratejiyle hızlandırdığı Ermeni Sorunu konusu ve parlamentoda Ermeni yanlısı bir kararın küçük bir grup tarafından da olsa kabul edilerek Fransız Senatosuna gönderilmesi son anda reddedilmiş olmakla birlikte Türk-Fransız ilişkilerini bir kere daha gerginleştirmiştir. Fransa ise "tarihi miras, ekonomik menfaatler ve stratejik sebeplerle"²⁹ Akdeniz ve Kıbrıs'a daha farklı bir yaklaşım içindedir. Bugün gelinen noktada Fransa'yı Yahudi asıllı bir aileden gelen Nicholas Sarkozy yönetmektedir. Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğine her zaman karşı çıkan ve bu düşüncelerini her ortamda ve diplomatik inceliği pek umursamadan ifade eden dönemin Fransa İçişleri Bakanı hemen bir dönem sonra yapılacak seçimlerle merkez sağın Cumhurbaşkanı adayı olarak Fransa Cumhurbaşkanı seçilen N. Sarkozy'dir.³⁰ Aynı günlerde Sarkozy'nin ortaya attığı ve gerek Türkiye gerekse Kıbrıs açısından son derece kritik ve hassas bir proje söz konusudur ki o da Akdeniz İçin Birlik Projesi adı verilen faaliyetlerdir. Club Med olarak da adlandırılan ve Fransa'nın dünya coğrafyasının farklı noktalarında bulunan tatil köylerine de gönderme yapılan ve Avrupa, Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerini bir araya getireceği ileri sürülen bu proje sadece Akdeniz bağlamında değil, Türkiye'nin AB üyeliği ve KKTC'nin geleceği bağlamında da son derece önemlidir. N. Sarkozy, Fransa Cumhurbaşkanlığı gibi son derece önemli

çevrilmesidir. Bu konu özellikle Avrupa Birliği'ni Hristiyanlar Kulübü olarak algılayan bir kesim tarafından farklı zamanlarda seslendirilmektedir.

²⁹ Fransa'nın NATO üyesi olmadığı dönemde donanmasını "Naval On Call Force in The Mediterranean (NANOVFORMED-NATO Akdeniz Acil Destek Gücü)" için tahsis etmesi ve Force d'Action (Rapid Deployment Force-Acil Müdahale Gücü) gibi son derece etkili ve stratejik bir kara gücünü oluşturarak ülke dışında ABD'yle birlikte 1958 Lübnan Krizi gibi çatışma bölgelerinde kullandığı ve askeri gücünü de NATO ve NATO dışı olarak planladığı göz ardı edilmemelidir. Rocco Vigiotta, The US Presence In The Mediterranean Sea As A Result of National Interests In The Area And NATO Involvement, US Army War College, Carlisle Barracks, PA, 1989, s. 11. Ayrıca bkz. Timothy E. Kalley, Importance of United States Naval Forward Presence In Mediterranean Affairs, US Naval Postgraduate School, Haziran 2001, s. 38.

³⁰ Fransa Cumhurbaşkanı seçimini kazanmasının ve cumhurbaşkanlığı koltuğuna oturmasının hemen ardından bir adım daha ileri giderek Sarkozy Türkiye'nin AB üyeliği konusunda 'imtiyazlı ortaklık' önerisini Kıbrıs Rum kesiminin tanınması şartına bağlar. Sarkozy ayrıca imtiyazlı ortaklık önerisinin içerisini doldurmaya çalışırken refah seviyesi yüksek Avrupa pazarına ulaşmak isteyen ülkelerin ürün kalitesi ve kontrolleri açısından iç pazarla ilgili tüm AB müktesebatını ve standartlarını uygulamaya geçirmekle yükümlü tutulmasını talep eder. AB'nin mutlaka imtiyazlı ortaklık ilişkisi kurması gereken ülkelere birinin Türkiye olduğunu ileri süren Sarkozy, Türkiye'yi hedef alarak hiçbir aday ülkenin AB'nin GKRY dâhil 25 üyeden oluştuğu gerçeğini inkâr etmeye hakkı olmadığını da belirtir.

bu makama uluslararası Yahudi lobisinin muazzam desteği sonrasında seçilebilmiştir. İşte tam da bu aşamada Sarkozy, Türkiye'nin AB üyeliğine açıkça karşı çıkmakta, bunu çok açık ve kesin bir dille ifade etmektedir. Sarkozy'e göre Türkiye ancak Akdeniz üzerinden AB ile irtibat sağlayabilecektir. Fransa Cumhurbaşkanı böylece Akdeniz fikrini ön plana çıkartırken sadece Türkiye'nin değil aynı zamanda Kıbrıs'ın da Avrupa ile olan irtibatı Akdeniz hattına çekilmiş olmaktadır. Bu arada Almanya Başbakanı Merkel ise yaptığı açıklamayla Kıbrıs'ın hukukun ve siyasi olarak sorunlu bir ülke olduğunu, bu nedenle de Avrupa Birliğine üye yapılmasının çok yanlış olduğunu belirterek Türkiye'nin Kıbrıs konusundaki haklılığını da ispat etmiştir.³¹ Merkel her ne kadar 2007 yılında söylediklerini 4 yıl sonra inkâr etse de ada üzerindeki problemler halledilmeden GKRY'nin bütün Kıbrıs'ı temsilen AB'ye alınmasının da tam bir hata olduğunu da altını çizmiştir.³² GKRY'nin diğer üye ülkelerle beraber Kıbrıs konusunda yapılacak bütün oylamalarda taraf olmasının da büyük bir hata olduğu yine Merkel tarafından ifade edilmiştir. İlginç olan nokta ise Sarkozy Türkiye'yi Avrupa'nın dışında tutarken Merkel'in de Kıbrıs'ı Avrupa'nın dışında tutmaya dikkat etmeleridir. Bu bağlamda esasında Sarkozy'nin Kıbrıs'ta Andreas Papandreu askeri üssünü de Rumlardan almak suretiyle Fransız çıkarlarını Ortadoğu'da İsrail'in çıkarlarına ve menfaatlerine uygun bir hale getirmeye çalıştığı da görülmektedir. Aynı paralelde binlerce kilometre uzaktan Irak'a sözde demokrasi getiren ABD'nin asıl amacı da petrole dayanan menfaati yanında bölgede İsrail'in güvenliğini pekiştirmek ve Ortadoğu'ya egemen olmaktır. ABD'nin daha önce saplandığı Vietnam bataklığı gibi Irak'ta da hiç ummadığı bir direnişle karşılaşması, uluslararası saygınlık kaybetmeye başlamasının ardından bölgeden çekilmesi sürecinde ve gerek ABD'de gerekse uluslararası alanda oluşan baskılar sonrasında çekilme planları yaptığı bir sırada bölgede İsrail'in stratejik güvenliğini sağlama bağlamında Türk ordusunun bölgeye çekilmesi yönünde girişimler söz konusudur.³³ Bu noktada Fransa ise İsrail'in Ortadoğu'daki yalnızlığına son verebilmek amacıyla Akdeniz Birliği projesini ısıtmaktadır. Aynı günlerde yaşanan ilginç ve göz ardı edilen bir gelişme ise Fransa'nın GKRY lehine devam eden Türk düşmanlığı ve stratejik geleceğe yönelik olarak Fransa'nın Kıbrıs adasında bir askeri üs

³¹ <http://www.haberpan.com/merkel-rum-kesimi-hataydi-haberi/>. <http://www.odatv.com/n.php?n=merkel-kibris-konusunda-neden-karar-degistirdi-1201111200>

³² <http://www.odatv.com/n.php?n=merkel-kibris-konusunda-neden-karar-degistirdi-1201111200>

³³ Türkiye'nin askeri bağlamda bölgeye kaydırılması ve Ortadoğu'da görev alması açısından bugünlerde yeni girişimler de söz konusudur. Özellikle İsrail tarafından kara, hava ve deniz gücü kullanılarak Gazze kentine yönelik olarak başlatılan saldırılarda 1.300'ü aşkın masum sivilin öldürülmesi ve Gazze şehrinin adeta harabeye dönmesinin ardından Türkiye'nin bölgede oluşturulacak Birleşmiş Milletler askeri gücünde veya çokuluslu askeri kuvvet içerisinde görev alması yönünde bazı düşünceler de ortaya atılmaktadır. Türkiye tarafından bölgeye askeri güç gönderilmesini talep edenlerin bir kısmı ise bu konuda Filistin'in el-Halil kentinde görev yapan uluslararası askeri güç TIPH (Temporary International Presence in Hebron) bünyesinde Türk askerinin başarıyla görev yaptığını ve İsraililerle Filistinliler arasında gayet başarılı bir tampon görevi üstlendiklerini de belirtmektedirler.

talebinde bulunmasıdır.³⁴ Dönemin GKRY Cumhurbaşkanı Tassos Papadopoulos'un Kasım 2005 tarihinde Fransa'ya yaptığı ziyaret sonrasında varılan anlaşma gereği son dönemde başta Andreas Papandreou Baf Hava Üssü³⁵ ve Zigi (Terazi) Deniz Üssü olmak üzere hava ve deniz üslerinin öncelikle Akdeniz'de görev yapmakta olan Fransa donanmasına ve diğer askeri birimlerine destek olmak üzere Fransa'ya açılması (Star Kıbrıs 19 Mart 2012), hemen ardından Rumların Fransa ile askeri anlaşma aşamasına gelmesi adanın pozisyonunu bir kere daha gözler önüne serer. Her ne kadar Fransa tarafından yalanlansa ve yapılan anlaşmanın sadece askeri personelin karşılıklı ziyaretleri olarak gerçekleşeceği belirtilse de (Radikal 24 Ocak 2012) genellikle Fransız silahları kullanmakta olan Rum Milli Muhafız Ordusu personelinin de Fransa'da eğitimde oldukları, Rum askeri öğrencilerinin de Fransa'ya eğitime gönderilecek olması bu anlaşmanın diğer bir yüzüdür. Türkiye ise başta Londra ve Zürih olmak üzere uluslararası anlaşmalara aykırı olduğu, Rumların adanın tamamını temsil etme yetkisine ve hakkına sahip olmadığı ve BM çerçevesine uygun olmadığı gerekçesiyle bu anlaşmaları ve işbirliği girişimlerini kabul etmez ve 2006 yılında da Fransa'yı uyarır. Öte yandan bu anlaşma Rumların Yunanistan'ın da ince taktığı olan "kontrollü kriz tirmandırma" stratejisinin sonucunda AB boyutunda Yunanistan'a oranla çok daha güçlü bir stratejik ortakla dayanışma içine girmesini ve Fransa'ya daha samimi ve yakın durmalarını da sağlamıştır. İngiltere ve ABD tarafından da dikkatle takip edilmekte olan bu yakınlaşma ve dayanışma adada asker bulundurma hakkını garantör devlet sıfatıyla elinde bulunduran Türkiye'yi de yakından ilgilendirmekte ve Kıbrıs sorununa çözüm amaçlı müzakerelerde adanın silahsızlandırılmasını da bir hayli güçleştirmektedir.³⁶

Bu bağlamda Kıbrıs adasını elinde bulunduracak gücün askeri kuvvet kullanarak kendi güvenliğini sağlamasının ötesinde Kafkasya, Balkanlar, Ortadoğu, Orta Asya ve Basra Körfezi gibi sıcak noktalara askeri açılımlar gerçekleştirebilmesi her zaman muhtemeldir. Özellikle Doğu Akdeniz bölgesinde yeni açılımları hedefleyen ABD'nin Irak'ta başlattığı askeri hareket öncesinde İskenderun'u üs olarak kullanma düşüncesi ve İskenderun Limanına lojistik yığınak yapması, ayrıca özellikle Ege bölgesinde Urla ve Mordoğan civarında deniz üsleri tesis edeceği yolundaki girişimleri ve NATO'nun³⁷ Akdeniz

³⁴ <http://www.politikcity.de/forum/archive/index.php/t-17320.html>

³⁵ Söz konusu bu deniz üssü Lübnan Krizi sırasında Fransa tarafından askeri amaçlı olarak kullanılmıştır. <http://www.diplomatikgozlem.com/TR/belge/1-4908/akdenizde-tehlikeli-oyun.html>.

³⁶ European Parliament Secretariat Working Party Task-Force "Enlargement", Turkey and Relations with the European Union, Briefing No.7, PE 167.407/rev.3, Luxembourg, 10 Feb.2000.

³⁷ NATO'nun krizi önleme stratejisi yanında krizi kontrol altında stratejisi de askeri olduğu kadar siyasi çatışmaların önlenmesine yöneliktir ve özellikle savaş dışı zamanlarda üstlenilen en önemli görev de çatışmaların önlenmesi süreciyle ilgilidir. Şüphesiz Soğuk Savaş sürecinde Anadolu'ya yönelik saldırılar konusunda da görev verilen NATO'nun bugün itibarıyla Doğu Akdeniz ve Kıbrıs eksenli coğrafyada özellikle küçük çaplı çatışmalara hazır olması da beklenmektedir (Greenwood 1999, 3).

merkezinin İzmir'e nakledilmesiyle³⁸ söz konusu ülkenin Doğu Akdeniz'deki Kıbrıs adası ve bu adada bulunan İngiliz üsleri vasıtasıyla (Etkin 2010, 8) Akdeniz'i tamamen kontrolü altına alma ve Doğu Akdeniz'den Büyük Ortadoğu Projesi bağlamında farklı stratejik bölgelere açılım hedeflerine uygun görünmektedir. Bu projenin arka planında İsrail'in bulunduğu göz önüne alınacak olursa Sarkozy'nin Akdeniz Birliği Projesi ve bunun ardındaki İsrail çıkarları daha net görülebilecektir. Fransa'nın bir zamanlar sömürgesi konumunda olan Suriye ve Lübnan'ın bugün İsrail'i kuşatan ve ciddi tehdit unsuru olarak görülen ülkeler olması Fransa'nın Kıbrıs'ta üs talebini de kamçılamaktadır. İsrail'in son dönemde Türkiye ile olan ilişkilerinin çok da arzu edildiği gibi olmadığı düşünülürse İsrail'in Amerika ve İngiltere'nin yanına Yahudi lobilerinin desteğiyle Fransa'yı da eklemesi doğal bir süreç gibi görülebilir. Bunun sonucu olarak Akdeniz'e kıyısı olan Avrupa'nın Hristiyan ülkelerinin de katılımıyla kurulacak olan Akdeniz Birliği de İsrail'i Ortadoğu'nun Müslüman coğrafyasından kurtaracak bir çıkış kapısı haline gelecektir. Akdeniz havzasının özellikle AB ülkelerine her yıl özellikle Kuzey Afrika kaynaklı çok büyük oranda kaçak göç yaşanan bir alan olduğu, bölgenin potansiyel olarak aktif ve pasif pek çok krize neden olan stratejik bir nokta olduğu, Kıbrıs adasının bölgedeki jeostratejik pozisyonunun da neredeyse bütün Doğu Akdeniz bölgesini içine alan son derece hassas bir yer olduğu ve Akdeniz havzasında başta Fas, Cezayir, Tunus, Mısır, İsrail, Lübnan, Suriye, Ürdün, Filistin, Güney Kıbrıs ve Malta'nın göz ardı edilmemesi gereken son derece ciddi ve neredeyse bütün Akdeniz havzasını etkileyecek ciddi anlaşmazlıklar içerisinde olduğu, bazı Afrika ve Ortadoğu ülkelerinin siyasi, kültürel, ekonomik farklılıklar içinde bulunduğu, ayrılıkların ve çatışmaların durma ihtimalinin neredeyse hiç bulunmadığı da unutulmadan yine de kültürel, ticari ve siyasi işbirliği kurma çabaları düşünüldüğü, ayrıca Nicolas Sarkozy'nin Kuzey Afrika çıkışlı büyük kaçak göç olaylarını, uyuşturucu trafiğini, yasadışı her türlü faaliyeti engelleyerek³⁹ Arap-İsrail çatışmasına da son verecek siyasi liderlik peşinde olduğu da belirtildiğinden bu Sarkozy projesinin hangi ortak değerler ve birleştirici unsurlar üzerine oturtulacağı henüz bilinmese de AB ile rekabet edebilecek bir güç olabileceği de ilk etapta düşünülebilir. ABD ile son derece sıcak ilişki içerisinde olan Sarkozy'nin Akdeniz Birliği projesinin de kapsadığı Kuzey Afrika ve Ortadoğu'yu içine alan Büyük Ortadoğu Projesi bağlamında ABD'den Fransa'ya ve dolayısıyla da Avrupa Birliği'ne önemli görevler talep edebileceği de düşünülebilir. Öte yandan AB'nin Kuzey Afrika ve Ortadoğu'dan kaynaklanan çeşitli sorunları bulunduğu da göz önüne

³⁸ Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun DSP Genel Başkanı Masum Türker'le yaptığı görüşmede bu NATO merkezi resmen ifade edilmiştir. Kıbrıs, 25 Mart 2011

³⁹ Akdeniz'le ilgili olarak ortaya atılan her türlü güvenlik haritasında İtalya, Rusya ve Türkiye suç örgütlerinin en çok tercih ettiği hatlar, Arnavutluk, Hırvatistan, Mısır, Ürdün, Lübnan, Fas, Romanya, İspanya, Tunus ve Suriye de dâhil 21 ülke artan suç oranları, özellikle Akdeniz'deki Korsika, Kıbrıs, Sardunya ve Sicilya adaları farklı suç örgütleri ve suç vasıfları, Balkanlar üzerinden gelen uyuşturucu trafiği, İspanya ve Türkiye kaçak göçmenlerin giriş yaptığı ana kapılar, Kıbrıs, Malta ve Monako kara para aklama istasyonları, bu coğrafyadaki Libya, Sudan, Suriye, Irak ve İran ise çeşitli dönemlerde terörist faaliyetlere verdikleri destekle ön plana çıkmaktadırlar (Blank 1999, 37).

alınacak olursa oluşturulmaya çalışılan Akdeniz Birliği projesinin önemi de AB ve Fransa için kendiliğinden ortaya çıkar. AB'nin bu bağlamda karşılaştığı problemlerin en başında yasadışı göç, terörizm tehlikesi, siyasal istikrarsızlık gelmektedir. AB, bu noktada tüm bu tehlikelere karşı kendi etrafında tampon bir bölge oluşturmak istemektedir. Bu tampon bölge oluşturma düşüncesi esasında AB'nin eski Sovyetler Birliği çerçevesindeki bazı ülkeleri birliğe almak suretiyle geleceğe yönelik olası bir Rus tehlikesine karşı oluşturduğu tampon bölge uygulamasıyla da benzerlikler göstermektedir. Konunun en can alıcı noktası da zaten burasıdır. Sarkozy'nin Türkiye'yi dâhil etmek istediği grup işte bu gruptur. Fransa bir yandan İsrail'e Ortadoğu'daki eski dominyonları Suriye ve Lübnan vasıtasıyla bir tehdit oluşturulmasını önlemeye çalışırken İsrail'i de bu coğrafyada hem yalnız bırakmamak, hem de etkin duruma getirmek istemektedir.

Sonuç

Bugün gelinen noktada Kıbrıs adası ve özellikle Doğu Akdeniz doğrudan kıtasal ve küresel güçlerin ilgi alanlarının tam orta yerindedir. Özellikle Temmuz 2011 tarihinden itibaren gerilim stratejisine uygun olarak ortaya atılan Doğu Akdeniz'de hidrokarbon ve petrol kaynakları bulunduğu tartışmaları GKRY, Türkiye, İsrail başta olmak üzere birçok ülkeyi neredeyse savaşın eşiğine getirmiştir (Başeren 2010, 6-14). Türkiye'nin "Gerekirse savaşırız" (Kutlay 2011, 3) yaklaşımı sonrasında aynı bölgede Türk donanmasının daha fazla seyir halinde olacağını açıklaması ve Türkiye-KKTC arasında bölgede arama yapmaya yönelik olarak ABD'de atılan imzalar da tansiyonu düşürmek yerine artırmıştır. Sarkozy'nin Akdeniz İçin Birlik Projesi, Arap Baharı çerçevesinde Ortadoğu'da ısınan sular, bölgeye demir atan Rus, İran, Amerikan donanması yanında Aden Körfezi'nde deniz haydutluğuna karşı görev yapan NATO gücü, Suriye'de yaşanan karışıklıklar ve Anamur-Kıbrıs hattında 2014 yılında faaliyete geçecek olan su hattı bölgeyi tam bir cadı kazanı haline getirmiş durumdadır. Bütün girişimlere rağmen hala çözülememiş Kıbrıs Sorunu yanında buna bağlı olarak Türk-Yunan ilişkilerinin normalleşmemesi, KKTC'nin meşruiyetinin tartışılması, GKRY ve özellikle son dönemde Hristofyas'ın olumsuz yaklaşımlarının AB, ABD ve Batı kamuoyunda artık tepkiyle karşılanmaya başlanması da sorunun bir başka tarafını teşkil eder. Bütün bunlara yakınlarda yeniden gerileceği düşünülen Münhasır Egemen Bölge çerçevesinde Doğu Akdeniz'de devam ettirilecek hidro-karbon arama çalışmaları da eklenince Akdeniz ve özellikle de Doğu Akdeniz yeniden gerilim bölgesi haline gelecektir. Bir devletin ulusal çıkarları söz konusu olduğunda ön plana çıkan unsurlar; vatan ve milletin bölünmezliği ile bağımsızlığı, ekonomik menfaatler, bölgesel güvenlik ortamlarının sağlanmasıyla ilgili çıkarlar ve ulusal değerlerin korunmasıyla ilgili çıkarlar olarak sıralanabilir. Ulusal çıkarları derecelendirmek gerektiğinde karşımıza çıkan hususlar ise bunların ölüm kalım derecesinde, hayati öneme haiz, çok önemli ve önemli olarak sıralanabileceğidir (Dumanlı 2005, 6-7). Bu sıralama çerçevesinde Kıbrıs adası Türkiye açısından ulusal çıkarlar çerçevesinde ele alınmalıdır. Bu çıkarların korunmasında en son çare savaş olmakla birlikte askeri güç kullanımı da söz konusu olabilir. Söz konusu bu güç gösterisinin ne şekilde olacağı ise zamanın şartlarına bağlı olarak ortaya çıkacaktır. Bununla birlikte sağlam devlet geleneklerine sahip ülkelerin ince diplomasi ve dış politika yanında ülke menfaatlerinin ön plana çıktığı dönemlerde zaman zaman güç kullanımı veya en azından güç gösterisinde buldukları da akıldan çıkarılmamalıdır.

Bu bağlamda özellikle Kıbrıs gibi stratejik güvenlik ve Kıbrıslı Türklerle olan kan bağı nedeniyle Türkiye'nin kendisine yakışan sağlam ve dik duruşu her şart altında sergilemesi gerekmektedir. Özellikle Doğu Akdeniz'de bölgesel ve uluslararası çıkarları açısından başta GKRY ve İsrail olmak üzere farklı bölge ülkeleriyle askeri ve ekonomik anlaşmalar içerisine giren Fransa'nın bu politikasının iyi değerlendirilmesi ve Türkiye'yi zaman içerisinde zora sokacak, köşeye sıkıştıracak ve AB hedefinden uzaklaştıracak girişimlerden de uzak durulması gerekmektedir. Büyük devlet geleneğine sahip Türkiye'nin adımlarını kendisine yakışır şekilde tutarlı, özgüven içerisinde ve uluslararası menfaatlerini gözetirken ulusal onurunu ihmal etmeden hareket etmesi gerekmektedir ve bu uluslararası politikasının olmazsa olmaz ilkesidir.

Kaynakça

A - Basılı Eserler

- Alasya, Halil Fikret. 1964. *Kıbrıs Tarihi ve Kıbrıs'ta Türk Eserleri*, Ankara.
- An, Ahmet. 2000. *Kıbrıs Sorununun Perde Arkası*. İstanbul.
- Atun. Hakkı. 1996. *Dış ve İç Politikada Son Durum; Değişim ve Demokrasi*. Lefkoşa.
- Başeren, Sertaç Hami. 2010. *Doğu Akdeniz Deniz Yetki Alanları Uyuşmazlığı*. İstanbul: Türk Deniz Araştırmaları Vakfı Yay.
- Blank, Stephen J. 1999. *Mediterranean Security into the Coming Millennium*. Washington DC.: US Department of State.
- Bryant, Alvin M. 1978. *United Kingdom Military Installations in the Mediterranean-Capabilities and Future Prospects*. PA: US Army War College. Carlisle Barracks.. 1978
- Englehardt, Joseph P.1990. *The Strategic Importance of The Mediterranean*. Pennsylvania: US Army War College.
- Ertughrul, Jeff. 1996. *The Postal Services of Military Forces in Cyprus*. Londra.
- Gazioğlu, Ahmet C. 1997. *Two Equal and Sovereign Countries*. Nicosia.
- HARP AKADEMİLERİ KOMUTANLIĞI. 1994. *Bugünün ve Geleceğin Dünya Güç Merkezleri ve Dengeleri ile Türkiye'ye Etkileri*. İstanbul.
- Greenwood, Ted. 1999. *US and NATO Force Structure and Military Operations in the Mediterranean*. Washington Dc.: Institute For National Strategic Studies..
- İlhan, Suat. 1989. *Jeopolitik Duyarlılık*. Ankara.
- İlhan, Suat. 1993. *Türkiye'nin ve Türk Dünyası Jeopolitiği*. Ankara.
- Joseph. Joseph S. 1985. *Cyprus: Ethnic Conflict and International Concern*. New York: Peter Lang.
- Kalley, Timothy E. 2001. *Importance of United States Naval Forward Presence in Mediterranean Affairs*. US Naval Postgraduate School.
- Keser, Ulvi. 2000. *Kıbrıs 1914–1923 Kıbrıs'ta İngiliz Esir Kampları Fransız Ermeni Kampları Ve Atatürkçü Kıbrıs Türkleri*. Lefkoşa.
- Keser, Ulvi. 2002. *Kıbrıs'ta Türk-Yunan Fırtınası 1940-1950-1960-1970*. İstanbul: Boğaziçi Yay.
- Mahan, Alfred Thayer. 2003. *Deniz Gücünün Tarih Üzerine Etkisi*. İstanbul.
- NATO. 2011. *Security Cooperation*. North Atlantic Treaty Organization Public Diplomacy Division.
- Sözen, Ahmet. 1998. *The Cyprus Conflict and The Negotiations*. Ankara.

- Stephen, Michael. 2000. *The Cyprus Question*. Londra.
- Taracı, Mustafa. 1997. Kıbrıs Barış Harekâtı. Basılmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri Ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara.
- Thubron, Colin. 1986. *Journey into Cyprus*. Middlesex.
- ULUSLARARASI İLİŞKİLER AJANSI. 1992. *Kıbrıs Gerçeğinin Bilinmeyen Yönleri*. İstanbul.
- Ülger, İrfan Kaya ve Ertan Efegil. 2001. *Kıbrıs Meselesi Bugünü ve Yarını*. Ankara.
- Viglietta, Rocco. 1989. *The US Presence In The Mediterranean Sea As A Result of National Interests In The Area and NATO Involvement*. PA: US Army War College, Carlisle Barracks.
- Uslu, Nasuh. 2000. *Türk – Amerikan İlişkilerinde Kıbrıs*. Ankara: 21. Yüzyıl Yay.

B - Makaleler, Tebliğler

- Alasya, Halil F. 1999. Kıbrıs'ın İngiliz İdaresine Geçışı. *Bilge Dergisi* 20, 67.
- ATAN, Atilla. 1986. Yeni Bir Türk Devletinin Doğuşu-Kıbrıs. *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi* 14, 57.
- Atay, Mehmet. 2000. Uluslararası Jeopolitik Egemenlik Mücadelesinde Kıbrıs'ın Stratejik Konumu ve Akdeniz'de Bölgesel Güvenlik. *Uluslararası III. Kıbrıs Araştırmaları Kongresi*. Gazi Mağusa: Doğu Akdeniz Üniversitesi Yay.
- Boening, Astrid B. 2007. Multilateral Security in the Mediterranean Post-Cold War; NATO's Mediterranean Dialogue and the EuroMed Partnership. *Jean Monnet/Robert Schuman Paper Series* 7 (10), 3.
- Coufoudakis, Van. 1977. United States Foreign Policy and The Cyprus Question. Cyprus Reviewed: A Seminar on The Cyprus Problem, Lefkoşa.
- Dumanlı, Cihangir. 2005. Anadolu'nun Batı'dan Kuşatılması. *Cumhuriyet Strateji*, İstanbul, 18 Nisan, 42, 6-7.
- Dumanlı, Cihangir. 2005. AB Üyelik Sürecinin Güvenlik Boyutu. *Cumhuriyet Strateji*, Sayı 72. 14 Kasım 2005. İstanbul. s. 18.
- Eslen, Nejat. 2005. Kıbrıs'ın Stratejik Önemi. *Cumhuriyet Strateji*, 18 Nisan, 42, 8.
- Etkin, Taner. 2010. Kıbrıs'ta İngiliz Üsleri. *Kıbrıs Türk Stratejik Araştırmalar Dergisi* 8, 6.
- Feyzioğlu, Turhan. 1986. Avrupa Kuruluşları ile Kıbrıs Türk Halkı İlişkileri. *The Political and Economic Problems of the Turkish Community of Cyprus in the International Field*. İstanbul: Siyasi ve Sosyal Araştırmalar Vakfı.
- Fırat, Melek. 2002. *Yunanistan'la İlişkiler: Türk Dış Politikası*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kutlay, Mustafa. 2011. Doğu Akdeniz'de Sertleşen Rekabet; Güney Kıbrıs Rum Yönetimi-Türkiye Gerginliğinin Analizi. *Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) Analiz* 13, 3.
- Masadeh, Ahmad. 2008. NATO's Mediterranean Dialogue. *Seguridad y Defensa Mediterraneo*. Aralık, Barselona.
- Öznacar, Huriye Sevay. 1996. Batırılmayan Ada Kıbrıs. *Kıbrıs Mektubu Dergisi* 9 (7), 23.
- Öztürk, Osman Metin. 2001. Doğu Akdeniz'in Güvenliği ve Kıbrıs. Kıbrıs'ın Dünyü Bugünü ve Geleceğe İlişkin Vizyonu Sempozyumu. 12-14 Haziran, Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa.
- Ronzitti, Natalino. 2010. The Law of the Sea and Mediterranean Security. *Mediterranean Paper Series*. 30 September, Washington: Instituto Affari Internazionali.
- Sabit, Hünelp Alit. 2000. Kıbrıs'ta Nasıl Bir Çözüm? *Benim Kıbrıs'ım* 9, 2.

- Safty, Adel. 2001. Filistin ve Kıbrıs Sorunu: Adalet. Hukuk ve Politika. Kıbrıs'ın Dünü Bugünü ve Geleceğe İlişkin Vizyonu Sempozyumu, 12-14 Haziran, Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa.
- Sonyel, Salahi Ramadan. 1995. İngiliz Yönetiminde Kıbrıs Türklerinin Varlık Savaşımı. *Bellekten*. LIX. 224, 168.
- Tamçelik, Soyalp. 2010. Kıbrıs'ın Batı Dünyası Açısından Stratejik Önemi ve Siyasi Algılamaları. İkinci Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu, 21-25 Ekim Seferihisar, İzmir.
- Vasconselos, Alvaro. 2005. Ten Years of the Barcelona Process; Results and New Aims. 4th International Seminar on Security and Defence in the Mediterranean, CIDOB, Lizbon.
- Xydīs, Stephan G. 1977. Cyprus: What Kind of Problem. Cyprus Reviewed. A Seminar on The Cyprus Problem, Lefkoşa.

C-Gazeteler, Süreli Yayınlar ve Ansiklopediler

• Akşam	• Vatan	• Greek Reporter	• The Times of Israel
• Sabah	• Cyprus Mail	• Star	• Radikal
• Havadis	• Yeni Düzen	• Kıbrıs	• Cumhuriyet Strateji
• Star Kıbrıs	• Kıbrıslı	• Benim Kıbrıs'ım	• Bosphorous Naval News
• Habertürk			

Ç - Basın Açıklaması, Konuşma, Bildiri ve Raporlar

1. Dönemin KKTC Dışişleri ve Savunma Bakanı Taner Etkin'in 11 Mart 1997 tarihinde Lefkoşa'da düzenlenen "Yurtdışında Yaşayan Kıbrıslı Türkler IV. Kongresi'nde yaptığı konuşma.
2. KKTC Dışişleri Bakanlığı ve Savunma Bakanlığı'nın Avrupa Parlamentosu'nun 9 Ekim 2002 tarihli aday ülkelerle ilgili açıklamasına karşılık aynı gün yayımladığı bildiri.
3. KKTC Kurucu Cumhurbaşkanı merhum Rauf R. Denktaş'ın 23 Nisan 2002 tarihinde Strasbourg'da Avrupa Birliği toplantısında yaptığı konuşma
4. European Parliament Secretariat Working Party Task-Force "Enlargement", Turkey and Relations with the European Union, Briefing No.7, PE 167.407/rev.3, Lüksemburg, 10 Şubat 2000.
5. Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, Kıbrıs Sorununa Alternatif Açılımlar; Çok Bileşenli Adım Modeli, USAK Rapor No. 08-02, Ankara, 2008, s. 8.
6. Anadolu Ajansı Basın Açıklaması, 28 Temmuz 2011

D- Elektronik Kaynaklar

<http://www.politikcity.de/forum/archive/index.php/t-17320.html>

<http://www.diplomatikgozlem.com/TR/belge/1-4908/akdenizde-tehlikeli-oyun.html>.

<http://www.ulusalkanal.com.tr/dunya/turkiyeden-intikam-icin-noble-dina-adi-verildi-h2137.html>.

http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Society_&_Culture/nobledina.html

www.eud.org.tr/TR/Genel/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFFAAF6AA849816B2EF7E588974FB372C6B

“Report of the Secretary-General on his mission of good offices in Cyprus 1 April 2003”

<http://www.cnnturk.com/2012/dunya/03/23/rum.meclisinden.ingiliz.usleri.karari/654425.0/index.html>

<http://www.haberpan.com/merkel-rum-kesimi-hataydi-haberi/>.

<http://www.odatv.com/n.php?n=merkel-kibris-konusunda-neden-karar-degistirdi-120111200>

Abstract

Security in the Eastern Mediterranean and Strategic Position of Cyprus

The Eastern Mediterranean maritime jurisdiction area dispute gets more and more importance because of high-rocketing political and economical developments and the changes subsequent to the Cold War as it would shape the destiny of most of the maritime jurisdiction areas that Turkey and TRNC possess. Similarly, regarding its strategical importance, the island, being one of the most fragile balances for Turkey, gets the importance in regard to the British, American, Greek, Greek Cypriot interests as well as those of European Union countries'. Especially the critical issues such as the hydro-carbon crisis, Arap Spring and Libyan Operation placed in the Eastern Mediterranean have once more brought the area before the international public and brought the strategical importance of the island named Cyprus in the Eastern Mediterranean forth. As well as all these activities, the British forces, some American forces, United Nations Forces in Cyprus (UNFICYP), and some EU forces are, due to various reasons, located in Cyprus. The island similar to an aircraft carrier leading towards Iskenderun Bay in consideration of its geographical position seems in fact to be a multinational scene. This study aims to focus on the strategical importance and the security aspects in the Eastern Mediterranean, and in Cyprus today.

Keywords

Cyprus, USA, Security, Turkey

Yazar Hakkında

Ulvi Keser lisans, yüksek lisans ve doktora derecelerini sırasıyla Atatürk Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve Dokuz Eylül Üniversitesi'nde almıştır. İlgi alanı tamamıyla Kıbrıs, Yunanistan ve Akdeniz'dir. Bugüne kadar yayımlanmış çok sayıda kitabı ve makalesi bulunmaktadır. Anamur bölgesi Toros Yörükleri konusunda halkbilim araştırmaları da yapmakta olan Doç.Dr. Ulvi Keser halen Atılım Üniversitesi bünyesinde bulunan Atılım Kıbrıs Araştırmaları ve Uygulama Merkezi (AKAUM)'nin müdürlüğünü yürütmektedir.

About the Author

Ulvi Keser has completed his education successively at Atatürk, Gazi and Dokuz Eylül University. His field of interest is thoroughly Cyprus, Mediterranean and Cyprus. He has published numerous books and articles. He also conducts researches upon Taurus Nomads. He is currently the Director of Atılım Cyprus Research and Survey Center (AKAUM) of Atılım University.